

DEEL 1. Achtste brief

Aan den Heere Phelipeaux, Secretaris van Staat. Van het bysonder merkteeken des verstandts der Chinesen.

Deze brief is de laatste van het eerste deel. De twee delen zoals ze in de Nederlandse uitgave voorkomen werden in de oorspronkelijke uitgave apart uitgegeven.

Over de wiskunde, meetkunde en muziek kan Le Comte niet veel speciaals melden maar hij benadrukt wel de goede astronomische observaties en de kundigheid om een kalender te maken, al staat die ook wel vol 'sotheden' en bijgeloof. De geneeskunde is echter van een hoog niveau. Hij spreekt uitvoerig over het lezen van de pols, het bereiden van geneesmiddelen met kruiden en het aanwenden van vuur. Over de thee schrijft hij meerdere pagina's: de soorten, de kweek, de oogst, de geneeskracht. Ook aan de ginseng "een kostelijk cordiaal" wijdt hij enkele paragrafen over uitzicht en gebruik.

Andere onderwerpen zijn: het kompas, de scheepvaart, de visserij (o.a. met aalscholvers), de bedreven kooplui (ook met hun bedrieglijke praktijken) en de staatkunde. Het einde van de brief is merkwaardig: de chinezen waren "voorhenen verstandiger, van meer goede trouw, en minder verdorven geweest [sijn] als sy tegenwoordig sijn...".

V A N C H I N A.

185

noch veel meer is / die Lodewijk de Grootte in 't bysonder niet sijn agting eert. Op sult / MYN HEERE, in de Chinesen gebreken bespreken die men niet verschonen kan; alle de genade die ik van u hoor haer besocht is / dat gy aantmerking wilt maken / dat sy boosheit verstandiger / van meer goede trouwe / en minder verdooven geweest sijn als sy tegenwoordig sijn. De dencht die sy niet so veel sojge oeffenden / en die ongemeen veel hielp om haare redten te formieren / maakte haer ter diez tijde t'aldertwijfste Volk van de werelt; en also derselver zedden gereguleerder waren so twijfele ik niet / of sy waren als doen ook veel verstandiger en redelijker.

Hoe dat het ook sy / selfs in de staat daer sy sig tegenwoordig in bebinden / sult gy misschien niet nalaten deselve te agten / en te vanden / dat so sy niet verstande genoeg hebben / om by onse geleerden van Europa te konnen vergeleken worden / sy ons echter in de konsten niet wijken; dat sy ons in de gemaniertheit gelijk sijn / en dat sy ons misschien in de Staatkunde en in de regering te boven gaan. Ik ben met een diep: eerbiedt.

MYN HEERE,

V ootmoedige en alderondernadigste dienaar L. J.

Eynde van het eerste deel.